

Cooperativismo e Eonomía Social, nº 31 (2008-2009), pp. 201-208

AS SECCIÓNS DE CRÉDITO E A GARANTÍA DE DEPÓSITOS

Paloma BEL DURÁN

*Departamento de Economía Financeira e Contabilidade III
Universidad Complutense de Madrid*

A incerteza provocada pola actual situación económica contraeu a demanda e a produción das empresas e xerou unha falta de confianza no sistema que produce a ruptura das operacións de crédito necesarias para o desenvolvemento competitivo das empresas.

Dotar de confianza o sistema foi o primeiro obxectivo dos distintos gobernos para rexenerar o tecido produtivo. Así, unha primeira política foi a de aumentar a garantía dos depósitos por parte das institucións financeiras como medida tranquilizadora para as persoas aforradoras.

En España as empresas de participación, as sociedades cooperativas, en particular as agrarias, conscientes da necesidade de captar recursos financeiros (problema ao que se enfrontaron dende tempos remotos), desenvolveron instrumentos particulares como as sociedades cooperativas de crédito (as antigas caixas rurais no campo) e as seccións de crédito: máis áxiles, máis flexibles, máis libres e tamén con máis riscos. Estas unidades ou divisións no seo das sociedades cooperativas non son institucións financeiras, captan aforros dos seus socios e invístenos na súa propia estrutura económica ou no sistema financeiro a través doutras institucións. Esa falta de recoñecemento por parte do Banco de España mantenas á marxe da posibilidade de aplicarlles a garantía de depósitos aos socios ao ser a sociedade cooperativa a titular dos fondos e non cada un dos depositantes. Todo iso xera desconfianza que se concreta na falta de captación de recursos necesarios para o desenvolvemento da súa actividade

productiva e sobre todo para garantir a consecución do obxectivo dos socios en termos de valor.

Con todo, o Real decreto 2606/1996 establece a ampliación das devanditas garantías cando o depositante é un axente de terceiros. Pode considerarse a sección de crédito como un representante ou axente de terceiros? Que requisitos ha de cumprir? É posible o seu recoñecemento por parte do Banco de España? Son as respostas a estas preguntas as que se analizan neste relatorio.

A falta sistemática de confianza no sistema financeiro nunha situación en que o custo dos cartos é baixo, sequera ocasionado polas políticas monetarias globais, moi homoxéneas, require conectar máis aínda o investimento financeiro co investimento real e tendo en conta de que os protagonistas das sociedades cooperativas agrarias son empresarios individuais, socios, todos eles son financiadores das empresas que protagonizan (polo tanto, banqueiros) e hase de reforzar o seu protagonismo no ámbito financeiro.

As sociedades cooperativas agrarias xa emprenderon o traballo; xa non en crise ou se en anteriores crises, ante a necesidade de mover os cartos e facilitar as transaccións financeiras dos seus socios, as cooperativas de crédito, dunha parte, e, doutra, as seccións de crédito.

De entre as entidades que poden operar como asociacións de crédito, hai unha categoría destas non suxeitas a supervisión do Banco de España: as seccións de crédito das sociedades cooperativas, que poden captar fondos, pero única e exclusivamente dos seus socios.

Neste sentido, as seccións de crédito non pertencen a ningún fondo de garantía e, polo tanto, os cartos depositados nas devanditas seccións non contan co aval que ofrecen os fondos de garantía de depósitos.

Son moitas outras vantaxes as que promoven o mantemento, non tanto a constitución, das seccións de crédito no seo das sociedades cooperativas fundamentalmente agrarias. Estas vantaxes han de compensar as limitacións que estas entidades teñen para operar e fundamentalmente os riscos que leva consigo obrar cunha entidade non tutelada, non protexida e non regulada pola autoridade monetaria correspondente.

As vantaxes das seccións de crédito pódense sintetizar nas seguintes:

- Maior contacto e proximidade co socio.
- Maior especialización en operacións co sector agrario.

- Maior axilidade dos trámites administrativos.
- Maior rendibilidade dos investimentos dos socios, a liberdade da que gozan as seccións de crédito pode permitir unha maior remuneración das achegas que realizan os socios.
- Menor custo dos financiamentos dos socios.
- Prestación de múltiples servizos aos socios.
- Captación de fondos e investimentos na sociedade cooperativa agraria que redundarán no proceso produtivo e, polo tanto, no crecemento desta e o seu incremento de valor que en última instancia é o obxectivo que ha de perseguirse en toda empresa independentemente do traxe xurídico que revista.

Xunto con esas vantaxes, que son indiscutibles, un conxunto de inconvenientes rodean as seccións de crédito, entre os que se destacan:

- Falta de garantía para os socios.
- Imposibilidade de realizar determinadas operacións como o acceso ao crédito oficial ou ás cámaras de compensación.
- Maior risco que corren os socios ao canalizar os seus aforros a través dunha entidade non regulada, non vixiada e non controlada; risco moitas veces que non compensa a alta rendibilidade.
- Problemas de acceso e de conexión con outras entidades.

En resumo, o principal inconveniente das seccións de crédito é a asunción dun maior risco do que se puidese derivar de realizar as actividades no ámbito financeiro a través doutras entidades.

Tanto a imposibilidade de realizar determinadas operacións de crédito como os problemas de acceso e conexión con outras entidades foron solucionados a través dos acordos e convenios con outras entidades.

O maior risco que poidan correr os socios veu a ser obxecto de preocupación xa dado lugar a compensar a non vixilancia e tutela das seccións pola promulgación de leis específicas, ben un tratamento máis prolixo no ámbito das leis substantivas de sociedades cooperativas das distintas comunidades autónomas ou ben a través dunha regulación específica e independente como na Comunitat Valenciana, Catalunya ou Estremadura.

Pola súa parte, a profesionalidade e o bo facer dos directivos das seccións de crédito redonda na eficiencia das seccións e no apoio que estas poden ter á capitalización das sociedades cooperativas.

É certo que hai un asunto que queda á marxe e que é motivo de preocupación nun momento de crise como o actual: as seccións de crédito quedan ou poden quedar á marxe dos fondos de garantía de depósitos en todas as que como unidade xurídica independente realicen noutras entidades de crédito.

Como é ben sabido, o fondo de garantía supón que cando unha entidade bancaria sofre unha crise que lle impide afrontar os seus compromisos cos clientes, estes poden recuperar os seus depósitos ata o límite fixado se se dan as seguintes circunstancias: quebra, suspensión de pagamentos ou imposibilidade de devolver os depositantes autorizado polo Banco de España. No ano 2008, un novo real decreto establece a ampliación dos importes garantidos a 100.000 euros e nace unha preocupación por parte das sociedades cooperativas agrarias dos depósitos individuais dos socios son obxecto de garantía ou tan só está garantido o global colocado pola sociedade cooperativa en entidades de crédito.

É dicir, non cabendo dúbida de que os depósitos das seccións de crédito (sociedades cooperativas) en entidades financeiras deberían de ser garantidos cos límites establecidos no Real decreto 1642/2008, do 10 de outubro, polo que se fixan os importes garantidos aos que se refire o Real decreto 2606/1996, do 20 de decembro, do fondo de garantía de depósitos de entidades de crédito e o Real decreto 948/2001, do 3 de agosto, sobre sistemas de indemnización dos investidores que ascende a 100.000 euros por depositante, a discusión que se presenta é se a mencionada limitación é para a sociedade cooperativa agraria —como depositante de xeito global e, polo tanto, para repartir os devanditos fondos entre os socios— ou se a sociedade cooperativa é depositaria dos recursos dos seus socios ou axente de terceiros.

O Banco de España considera que a sociedade cooperativa é unha sociedade con personalidade xurídica diferenciada e, polo tanto, un ente social suxeito a dereitos e a obrigas con plena capacidade xurídica, tanto nas relacións externas (con terceiros) como internas (cos socios). Nesta orde de cousas:

- Teñen autonomía patrimonial con relación aos socios, producíndose unha separación de responsabilidade.
- A actividade de investimento efectuada pola sociedade cooperativa agraria encádrase no límite amplo do que é o desenvolvemento do obxecto social da sociedade cooperativa agraria.

- As actuacións non responden a un mandato representativo dos socios, senón a unha delegación de facultades xestoras ou de administración ou do uso da sinatura social a beneficio da sociedade.

Isto é, os socios cooperativistas achéganlle os cartos á sociedade cooperativa coa finalidade de que esta lles preste un servizo de xestión (por conta da empresa) e cando a sociedade cooperativa inviste os devanditos fondos e se relaciona con terceiros, neste caso coa entidade de crédito, o patrimonio afectado é o da sociedade cooperativa, nunca o particular dos socios, dado o principio de separación patrimonial. É a sociedade cooperativa a que contrata, a que é obxecto de dereito e de obrigas e polo tanto, neste sentido, a sociedade cooperativa agraria é unha única depositante, independentemente de que o total de depósitos sexa a suma dos depósitos dos socios. Con todo, a garantía cubriría a sociedade no seu conxunto e non os socios de forma individual.

Non obstante, o Real decreto 2606/1996, do 20 de decembro, do fondo de garantía de depósitos de entidades de crédito, no seu artigo 7.3 establece:

Cando os titulares dun depósito actúen como representantes ou axentes de terceiros, sempre que esta condición existise no momento da formalización á entidade antes de que se produzan as circunstancias descritas no artigo 8, a cobertura do fondo aplicarase aos terceiros beneficiarios do depósito na parte que lles corresponda.

O mencionado anteriormente deixa unha porta aberta e entronca directamente co problema clásico de xestión da masa de xestión social. Isto é, se o negocio das sociedades cooperativas é a favor de terceiros (socios), entón haberíamos aplicar a teoría de axencia ou se, polo contrario, a xestión se achega á das sociedades capitalistas convencionais que neste caso desenvolven unha actividade no ámbito financeiro.

Para que o primeiro sexa posible, haberíamos de lle recoñecer á sociedade cooperativa agraria a consideración como axente de terceiros e a súa actuación representativa e, ademais, deberían de se cumprir os requisitos de información da súa función de representante e coñecemento dos representados.

Debemos remitirnos á normativa sobre seccións de crédito do Estado español, ben as que regulan as seccións na propia norma substantiva ou as que regularon de forma específica as seccións, en que seccións actúan como intermediarios ou axentes de terceiros. Tal é o caso da normativa de seccións de crédito de València, de Estremadura e de Catalunya.

E non só isto, os problemas cos que nos atopamos son os de tratar de identificar ou de asemellar a sociedade cooperativa coas sociedades capitalistas convencionais e non o son.

A sociedade cooperativa debe responder aos intereses e obxectivos dos socios que a constitúen, promoven, emprenden, sustentan, acompañan, sofren, gozan, explotan (a sociedade).

Os socios han de participar na actividade cooperativizada e establecer os obxectivos democraticamente. Polo tanto, deben ser empresarios. En efecto, cada un dos socios é un empresario, o titular dunha empresa. Isto é, voluntariamente, poden decidir o que consideren máis oportuno no ámbito individual e no societario, porque a vontade se formará democraticamente.

Empeñámonos en vestir os socios cunha figura xurídica que non lles corresponde, por descoñecemento ou por outros intereses e esquecémonos do que caracteriza estas empresas: a voluntaria adhesión de empresarios a un proxecto común en democracia.

Así é que, dende esta consideración, as achegas dos socios «non son ocupadas» pola sociedade cooperativa senón xestionadas pola sociedade cooperativa. Este conxunto de razoamentos vén a reforzar a figura das sociedades cooperativas como axentes de terceiros e non só xa das achegas dos socios mediante os aforros canalizados a través da sociedade (ou da sección) senón tamén ha de facerse extensivo ás achegas de capital social.

Esta consideración ampla das seccións levaríanos a ter en conta a sección de crédito (ou da sociedade á que pertence) como un axente dos seus socios e, polo tanto, quedarían protexidos os socios que depositasen os seus recursos a través da sección en calquera institución protexida polos fondos de garantía de depósitos.

Con todo o establecido, non só nos debemos ocupar dos excedentes que as seccións de crédito depositan nas entidades de crédito. Isto son só excedentes.

O realmente importante é a canalización de fondos da sección ao proxecto produtivo, aínda que estea limitado por algunhas lexislacións, que é o que realmente importa, máis aínda en épocas de crise, en que a aposta pola economía real e a súa conexión coa financeira é a que nos poderá recuperar.

O valor da sociedade cooperativa non é outro que a suma dos valores dos socios e estes han de ser medidos necesariamente polas

contraprestacións que reciben pola súa participación no proceso real e, tamén, no proceso financeiro.

A participación financeira dos socios, a través de calquera mecanismo, incluso a través das seccións de crédito, repercute nos activos, na estrutura económica da empresa, da que depende a produción e posterior comercialización dos produtos entregados polos socios, polo que as súas contraprestacións pola súa participación no proceso real (como provedores de produtos agrarios) será maior. Isto é, incrementarase necesariamente a rendibilidade económica (contraprestación económica, vía prezos ou retornos).

Todo iso para unha rendibilidade financeira (contraprestación financeira) fixada.

Non podemos separar a rendibilidade e o risco dos socios pola súa participación financeira da rendibilidade e o risco da súa participación económica nun proxecto produtivo de futuro do que os socios son os provedores. Agora, en épocas de crise, máis que nunca, a sección de crédito convértese nun instrumento idóneo dos socios para apostar pola riqueza futura do seu proxecto empresarial.

